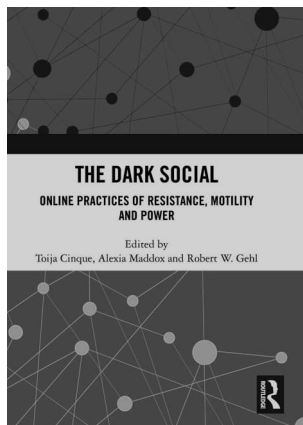

12. Padiuka N. (2009). Ukrainska etnokartohrafiia Halychyny 30-kh rokiv XX st. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka*, 1, pp. 600—620.
13. Padiuka N. & Sossa R. (2019). Bibliohrafiia etnografichnykh kart terytorii Ukrainy. *Istoryko-heohrafichni doslidzhennia v Ukraini*, 14, pp. 119—143.
14. Rovenchak I. & Tsiutsiura L. (2014). Shkilni karty materykiv ta chastyn svitu S. Rudnytskoho 1920 roku. *Visnyk heodezii ta kartohrafii*, pp. 40—45.
15. Rovenchak I. & Symutina A. (1990). Pershi etnichni karty ukrainskykh zemel KhIKh stolittia (za materialamy kartohrafichnoho fondu LNB im. V. Stefanyka AN URSR). *Biblioteka — nautsi : zbirnyk naukovykh statei*, pp. 69—77.
16. Sossa R. (2000). *Istoriia kartohrafuvannia terytorii Ukrainy : vid naidavnishykh chasiv do 1920 r.: korotkyi narys*. Kyiv: Naukova dumka.
17. *Ukrainskyi kulturnyi fond: pro nas*. (2025). URL: <https://ucf.in.ua/p/about>.
18. Fershteï V., Mudrokha V., Popadiuk N. & Melnyk-Khokha G. (2021). Project-Innovation Activity In The Vasyl Stefanyk National Scientific Library Of Ukraine In Lviv. *2021 IEEE: 16th International Conference on Computer Sciences and Information Technologies (CSIT)*, 2, pp. 391—394.
19. Melnyk-Khokha G., Popadiuk N. & Mudrokha V. (2022). Contemporary technologies of presenting Scientific Library's electronic digital resources in the global information medium. *2022 IEEE: 17th International Conference on Computer Sciences and Information Technologies (CSIT)*, pp. 377—381.
20. Melnyk-Khokha G., Popadiuk N., Zubko N. & Mudrokha V. (2023). Project solutions for integration of the "Book heritage of the Shevchenko scientific society (1873—1913)": digital collection into the library's electronic infrastructure. *CEUR Workshop Proceedings, 4th International Workshop IT Project Management, ITPM 2023*, 3453, pp. 206—215.
21. Melnyk-Khokha G., Popadiuk N., Zubko N. & Mudrokha V. (2024). Repressed book: (re)presentation of National Cultural Heritage from the Funds of the Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv — Information Technologies for the Implementation of a Cross-Sectoral Project. *CEUR Workshop Proceedings, 5th International Workshop IT Project Management (ITPM 2024)*, 3709, pp. 179—191.
22. Melnyk-Khokha G., Zubko N. & Mudrokha V. (2023). Project solutions and communication strategies for the successful implementation of the grant project "Digital collection of book heritage of the Shevchenko Scientific Society (1874—1913)". *2023 IEEE: 18th International Conference on Computer Science and Information Technologies*, pp. 1—6.

Надійшла до редакції 11.07.2025

РЕЦЕНЗІЇ

Аналіз впливу темних соціальних медіа на сучасне суспільство

The Dark Social: Online Practices of Resistance, Motility and Power. Edited by Tojia Cinque, Alexia Maddox, Robert W. Gehl. London : Routledge, 2023. 166 p. <https://doi.org/10.4324/9781003454281>.

У рецензованому виданні "Темні соціальні медіа: онлайн-практики протидії, мобільності та впливу" ("The Dark Social: Online Practices of Resistance, Motility and Power") за редакцією Т. Чінкве, А. Меддокс і Р. В. Гела досліджено особливості онлайн-комунікації через анонімне спілкування в зашифрованих, прихованих чи в інший спосіб "затемнених" віртуальних просторах. Автори книги розширюють зміст поняття темних соціальних медіа для ґрунтовнішого вивчення їх характеру, специфіки використання та впливу на сучасне суспільство в епоху цифровізації.

Порушена тема є надзвичайно актуальною, адже питання приватності, анонімності та безпеки в інтернеті стають дедалі важливішими для сучасного світу.

Видання пропонує нові підходи до вивчення темних соціальних просторів і загалом відповідає сучасним тенденціям дослідження цифрових культур і технологій. Новаторські ідеї авторів є переконливими й підтвердженими численними прикладами й дослідженнями. Вважаємо проведений аналіз значним внеском у галузі медіа-досліджень, культурології та соціології.

Глибокий і всебічний зміст книги розкриває різні аспекти темних соціальних просторів. Структура видання чітка, з поділом на розділи та підрозділи, що спрощує сприйняття й розуміння тексту. Логічно та послідовно викладений матеріал сприяє кращому розумінню основних ідей.

У вступі "Цифрові культури та акти відмови, секретності та влади через технології захисту приватності" Т. Чінкве, А. Меддокс і Р. В. Гел досліджують основні концепції книги, зокрема альтернативні системи комунікації та зв'язку

через поняття "електрифікованого соціуму". Науковці аналізують особливості виявлення прихованого контенту в Reddit, поширення теорій змови через WhatsApp, а також три уявлення щодо розвитку: подолання бідності, професійне управління та соціальна інклюзія.

У розділі "Реклама в темній мережі: система темної магії на пошукових системах Tor" Р. В. Гел аналізує особливості реклами в Темній мережі й визначає її як "систему темної магії". Учений дослідив понад 300 банерних оголошень, розміщених у пошукових системах Tor, розглянув їх асоціації з цінностями та обмеженнями, як-от брак метрик і загроза шахрайства.

Т. Чінкве в розділі "Дослідження Mastodon, Galaxy3 та 8Kup як постсоціальних медіа в темних мережах" з'ясовує, як нові технології цифрової комунікації створюють "темний поворот" у неокommунікативних практиках. Авторка провела цифрове (авто)етнографічне дослідження Mastodon, Galaxy3 та 8Kup у мережі Tor і виявила, що ці простори забезпечують важливі зони зв'язку та співпраці.

Автори розділу "Електрифікований соціум та його темні альтернативи: Поліція та політика в епоху обчислень" А. Меддокс і Л. Хімсберген вивчають вплив електрифікованого соціуму та його темних альтернатив на поліцію й політику в сучасну епоху обчислень, аналізують зміни в соціальних структурах і питання безпеки.

М. Поттер у розділі "Погані актори ніколи не сплять: маніпуляція контентом на Reddit" розглядає зусилля розробників платформи-форуму Reddit щодо виявлення та нейтралізації маніпуляторів, вивчає практики модерації та нові можливості для дослідження концепцій цифрової грамотності й структурної уяви.

У розділі "Темний, прозорий чи мутний? Використання Reddit для руйнування бінарності Темної та Прозорої Мережі" С. Копленд з'ясовує, як можна використовувати Reddit для руйнування бінарності між Темною та Прозорою мережами, аналізує різноманітні аспекти функціонування платформи та їх вплив на комунікацію.

Розділ "Афективний тиск WhatsApp: від безпечного простору до змовницьких пабліків" присвячено способам використання WhatsApp для поширення конспіративних теорій. А. Джонс і Н. Чеонг досліджують, як безпечні простори можуть перетворитися на конспіративні пабліки через афективний тиск, що змінює динаміку спілкування та сприяє поширенню дезінформації.

Дж. Сінанан і Т. Макнамара в розділі "Великі розриви в штучному інтелекті? Автоматизовані технології прийняття рішень та мрії про роз-

виток" сфокусували увагу на визначенні впливу автоматизованих технологій ухвалення рішень на розвиток суспільства, нових можливостях і викликах для соціального та економічного поступу.

У розділі "Висвітлення «темної» реклами" В. Тротт, Л. Лі, Р. Фордис і М. Андрєвич досліджують способи оптимізації реклами в Темній мережі, аналізують її вплив на користувачів і можливості для маніпуляції.

Розділ "Критичне походження даних як методологія для вивчення того, як мова приховує етику даних" Р. Фордис і С. Джетані присвятили питанням критичного походження даних, вивченню можливостей мови у приховуванні етичних аспектів даних, впливу мовних практик на розуміння й використання даних.

У розділі "Написання феміністичного інтернету: хтонічна феміністична інтернет-теорія для двадцять першого століття" Н. Мауро-Флуд розглядає способи застосування феміністичної інтернет-теорії до сучасних цифрових медіа, а також особливості впливу феміністичних підходів на розуміння й використання інтернету.

У післямові "Проблематизація темних соціальних медіа" М. Хінксон, Р. Капферер і П. Д. Маршалл приділяють увагу різним аспектам темних соціальних медіа та їх впливу на суспільство, аналізують темні соціальні простори з різних дисциплінарних і міждисциплінарних ракурсів.

У рецензованому виданні використано різноманітні методи дослідження темних соціальних просторів, зокрема цифрову етнографію, аналіз контенту та інтерв'ю, що є адекватними та обґрунтованими.

Книга "Темні соціальні медіа: онлайн-практики протидії, мобільності та впливу" є важливим внеском у дослідження темних соціальних середовищ, де відбувається спілкування та обмін інформацією, недоступною для відстеження, аналізу й контролю традиційними методами, та їх впливу на сучасне суспільство. Водночас авторам доцільно було б навести більше практичних прикладів і кейсів.

Видання рекомендовано всім, хто цікавиться медіадослідженнями, культурологією й соціологією.

Юрій Сєров,

кандидат технічних наук,
доцент кафедри соціальних комунікацій
та інформаційної діяльності
НУ "Львівська політехніка"

yurii.o.sierov@lpnu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5293-4791>

Надійшла до редакції 26.06.2025